

HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

Küçükbaş ve Büyükbaş Hayvancılık

AHMET AŞARKAYA

Uzman Yardımcısı

İKTİSADİ ARAŞTIRMALAR BÖLÜMÜ

NİSAN 2015

İÇİNDEKİLER

I. YÖNETİCİ ÖZETİ	3
II. HAYVANCILIK SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ	6
A. DÜNYADA HAYVANCILIK SEKTÖRÜ	7
B. TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK SEKTÖRÜ	9
C. HAYVANCILIK SEKTÖRÜNÜN MALİYET YAPISI	12
D. HAYVAN SAĞLIĞI	15
E. HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE İTHALAT	16
III. ETKİLEŞİM İÇİNDE OLUNAN SEKTÖRLER	19
A. KIRMIZI ET SEKTÖRÜ	21
B. SÜT SEKTÖRÜ	25
C. YEM SEKTÖRÜ	28
IV. ONUNCU KALKINMA PLANI ÇERÇEVESİNDE HAYVANCILIK SEKTÖRÜ	30
V. 2015 BEKLENTİLERİ	34

I. YÖNETİCİ ÖZETİ

YÖNETİCİ ÖZETİ

Hayvancılık sektörü son 15 yıllık dönemde önemli değişimlere sahne olmuştur. Hayvan başına doğrudan verilen destekler yüksek seviyelere çıkarılmış ve hayvan sayısı artırılarak kırmızı et ihtiyacının tamamının yurt içinden sağlandığı bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Kırsal kesimde yer alan çok sayıda küçük çaplı işletmenin yanı sıra sektördeki gelişmeler paralelinde yüksek sermayeli besicilik işletmelerinin giderek yaygınlaştığı izlenmektedir.

Sektörü desteklemek için kamu tarafından getirilen düzenlemelerin aynı zamanda kırsal kalkınmayı da teşvik etmesi öngörülmektedir. Öte yandan hibe ya da kredi yoluyla sağlanan desteklerin çoğunlukla hâlihazırda yüksek sermaye sahibi büyük işletmelere fayda sağladığı gözlenmektedir. Bu çerçevede son yıllarda küçük işletme sayısı azalırken, büyük besicilik işletmelerinin sayısında artış yaşanmıştır.

Sektörde büyük ölçekli işletmelerin yaygınlaşmasıyla birlikte gerek et, gerekse süt verimliliğinin önemli oranlarda arttığı görülmektedir. Küçük işletmelerin bu süreçte faaliyetlerini sürdürebilmek için kooperatifleşmeye gidebileceği tahmin edilmekte olup özellikle 2010 sonrası dönemde bu yönde gelişmelerin işaretleri görülmektedir.

Dünyada et fiyatlarının artmasının en önemli sebebi olan yem fiyatlarındaki yükseliş, yurt içinde de et fiyatlarında artışa neden olmaktadır. Buna bağlı olarak dış ticaret hacminin düşük olduğu sektörde et ithalatı yapılmayan dönemlerde dahi yem fiyatlarının dolaylı etkisi nedeniyle küresel fiyatlarla paralel fiyat hareketleri yaşanabilmektedir.

Küresel çapta hububat fiyatlarında yaşanan artışlar hem dünyada hem de Türkiye’de yem fiyatlarının yükselmesine neden olurken, yem sektöründe kullanılan girdinin önemli bir kısmının ithal ediliyor olması da yurt içinde yem fiyatlarının dünya yem fiyatlarına paralel hareket etmesine neden olmaktadır. Bu çerçevede döviz kurlarında yaşanan gelişmeler de yem maliyetlerini doğrudan etkilemektedir.

Yem fiyatları, küresel et fiyatları ve döviz kurlarında yaşanabilecek eş zamanlı artışlar, yurt içinde et fiyatlarının hızla artmasına neden olmaktadır. Yüksek fiyat seviyesi nedeniyle talepte yaşanan daralma, orta vadede birçok işletmenin faaliyetinin sona ermesine neden olabilmekte; olumlu yatırım ortamının yeniden tesis edilmesi ve yeniden büyümenin yakalanması oldukça uzun zaman alabilmektedir. Bundan dolayı fiyatların sektörde sürdürülebilir üretim ve yatırım dengelerini bozacak düzeye gelmesi ithalat ile giderilmeye çalışılmaktadır. Daha önce 2010 yılında uygulamaya alınan ve tüm besicilerin yararlanmasına imkan tanınan ithalat

YÖNETİCİ ÖZETİ

izinleri, iç talep koşullarının iyileşmesi paralelinde 2012 yılında Bakanlık tarafından askıya alınmış ancak, yetiştirici ile sözleşme yapılarak özel izinle gerçekleştirilen ithalat uygulamaları günümüze kadar devam etmiştir.

Son gelişmelere bağlı olarak besilik hayvan ithalatının önümüzdeki aylarda yeniden yaygın olarak yapılmaya başlaması gündemdedir. Belirli koşulları sağlayan tüm besicilerin yararlanabileceği ithalat şartnamesi Eylül 2014'te Bakanlık tarafından yayımlanmıştır. İlk etapta planlanmasa da, takip eden aylarda canlı hayvan ithalatıyla paralel karkas et ithalatının da gündeme geleceği tahmin edilmektedir. Daha önce yaşanan süreçlerde, ithalatın fiyatları kısa vadede düşürücü etkisinin oldukça kısıtlı kaldığı ancak mali bünyesi nispeten güçlü olan orta ve büyük ölçekli besicileri olumlu etkilediği gözlenmiştir.

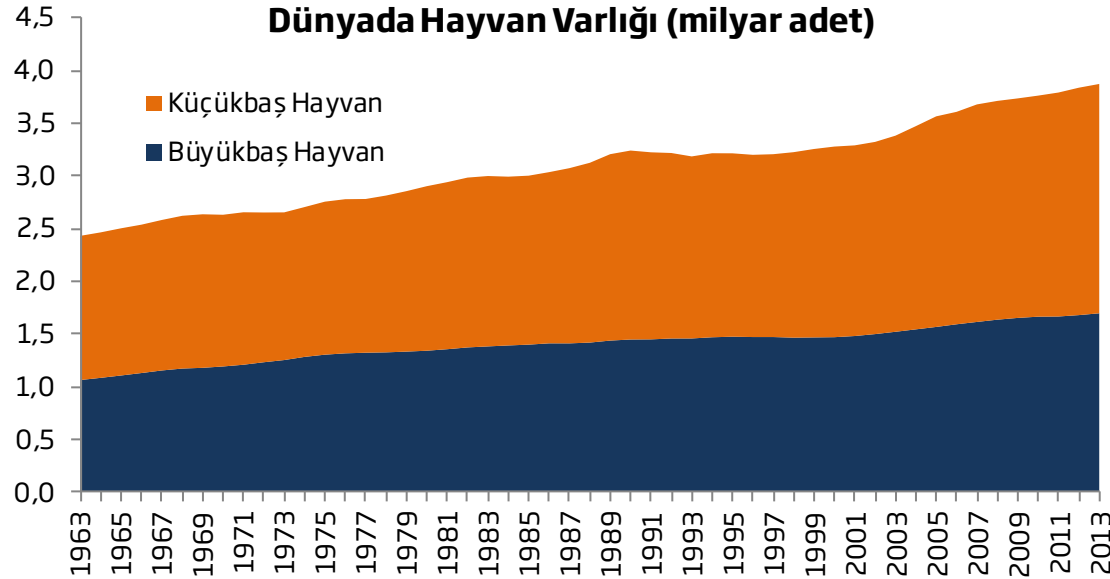
Yem fiyatlarındaki gelişmelerin yarattığı olumsuzluklardan kaçınılabilmesi amacıyla son dönemde hayvancılık faaliyetine başlamadan önce geniş arazilerde yem üretimi yapılması yaygınlaşmaktadır. Bu doğrultuda hareket eden işletmelerin yaklaşık 2 yıl boyunca yem üretimi gerçekleştirip, bunun bir kısmını kuru stok bir kısmını ise silaj yaptıktan sonra hayvancılığa başladığı izlenmektedir. Bu uygulama ile toplam yem maliyetlerinin nispeten düşürülmesi ve öngörülebilir sınırlar içinde tutulması, işletmelerin

orta vadede daha sağlıklı plan yapabilmesine olanak sağlamaktadır. Talepteki büyüme eğilimi ve sağlanan destekler dolayısıyla hayvancılık sektörünün önümüzdeki dönemde yatırım açısından cazip bir sektör olmayı sürdürmesi beklenmektedir. Öte yandan sık sık dışsal unsurların etkisiyle dalgalanmaların yaşandığı sektörde yem yönetimi, hayvanların beslenme şekli, hayvan sağlığı, atık yönetimi vb. gibi konularda ciddi bir uzmanlık gerekmektedir. Bu konularda ulaşılan uzmanlık düzeyi hayvanlarda et ve süt verimliliğini artırdığı gibi, olağanüstü durumlarda işletmeye esneklik sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Bu paralelde, daha bilinçli uygulamalarla ve daha planlı şekilde işletilen büyük ölçekli yatırımların sektördeki ağırlığının önümüzdeki dönemde artmaya devam edeceği, küçük işletmelerin faaliyetlerinin ise kooperatifleşme gibi oluşumların başarılı bir şekilde hayata geçirilebilmesi doğrultusunda şekilleneceği tahmin edilmektedir.

II. HAYVANCILIK SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ

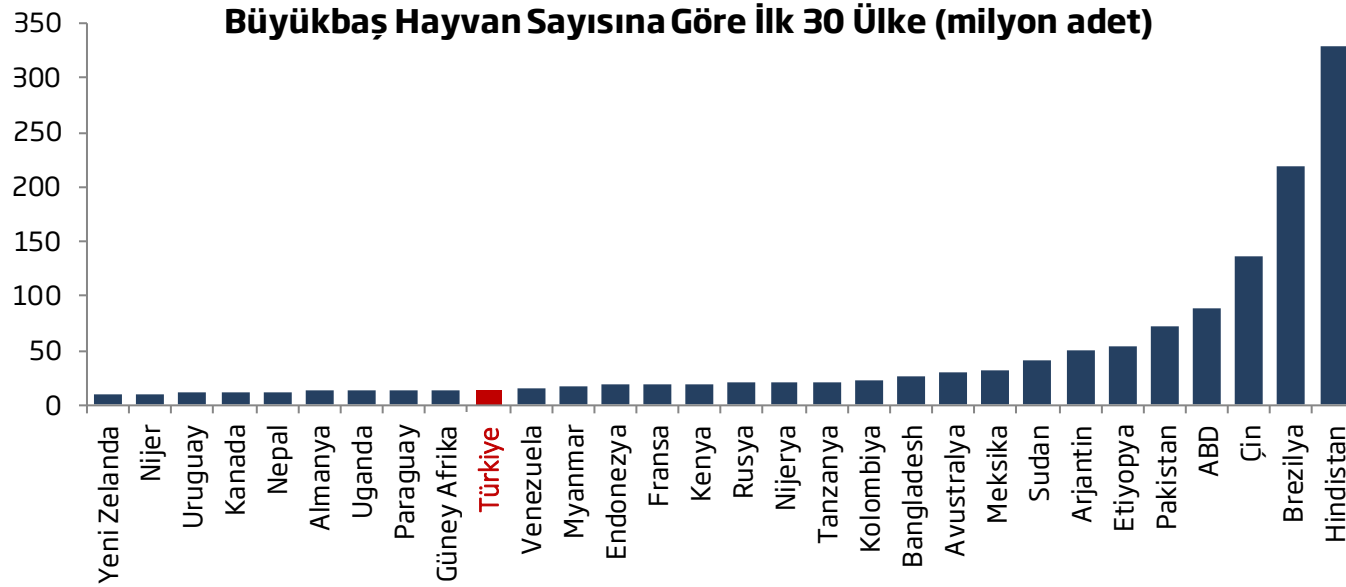
DÜNYADA HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

- 2013 yılı itibarıyla dünyada büyükbaş hayvan varlığı 1,7 milyar adet, küçükbaş hayvan sayısı ise 2,2 milyar adet düzeyindedir. Son 50 yıllık dönemde büyükbaş hayvan varlığı 1996 ve 1998 yılları dışında sürekli artış eğiliminde olmuştur. Bu yıllarda hayvan yetiştiriciliğinde başı çeken Brezilya ve Arjantin gibi ülkelerde görülen ekonomik kriz hayvan varlığını olumsuz etkilemiştir. 1961-2013 yılları arasında hayvan varlığında yıllık artış oranı ortalama %1,0 düzeyinde gerçekleşmiştir.
- Önümüzdeki dönemde hayvan sayısındaki artışın bir miktar hız kazanması beklenmektedir. Son dönemde ABD ve Güney Amerika ülkelerinde hayvancılık sektörüne ilişkin politikalar hayvan varlığının artacağına işaret etmektedir.

Kaynak: Kaynak: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)

DÜNYADA HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

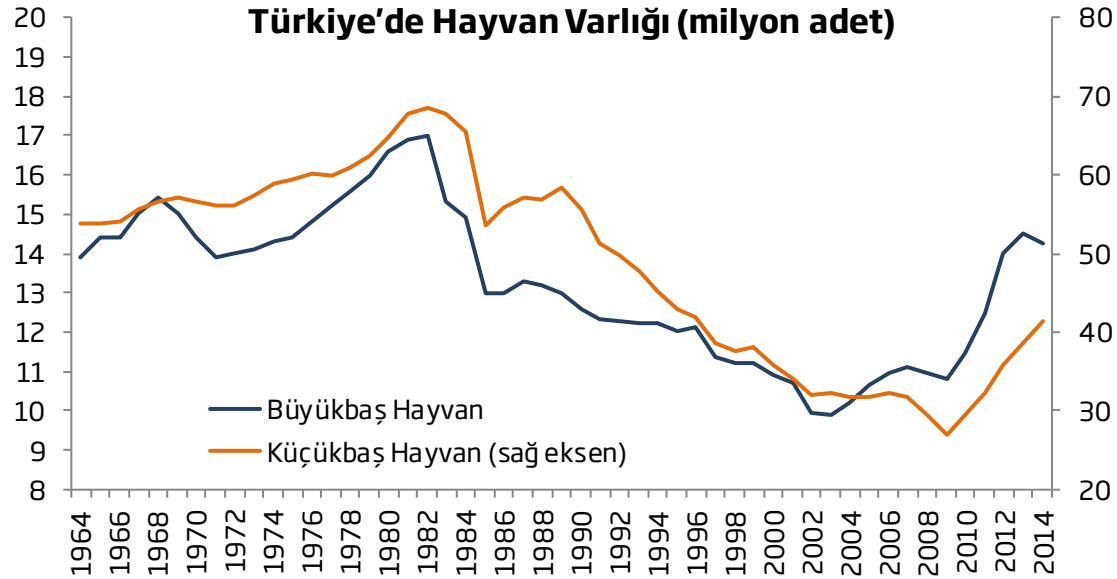
- 2013 yılı itibarıyla büyükbaş hayvan sayısında Türkiye dünyada 21. sırada bulunurken, Avrupa'da Fransa'nın ardından ikinci sırada yer almaktadır. Küçükbaş hayvan sayısı dikkate alındığında ise dünyada 11. sırada olan Türkiye, Avrupa'da ilk sıradadır.
- Son 10 yılda küresel hayvancılık endüstrisi dış ticaret açısından önemli yol kat etmiştir. 2000 yılında dünya çapında 3,5 milyar USD tutarında canlı büyük baş hayvan ithalata konu olurken, 2014 yılında söz konusu rakamın 10 milyar USD düzeyinde gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Kaynak: Kaynak: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

- Büyükbaş hayvancılık Türkiye'nin her bölgesine yayılmış olmakla beraber Doğu Karadeniz'in kıyı şeridinde, Doğu Anadolu Bölgesi'nin kuzeyinde ve İç Anadolu Bölgesi'nin doğusundaki coğrafi kümelenme dikkat çekmektedir. Söz konusu bölgelerde sık yağışlar nedeniyle çayırılık arazilerin fazla oluşu bu alanlarda üretimi kolaylaştıran önemli bir etkidir. Ayrıca, pancar küspesinin hayvan yemi olarak kullanılması nedeniyle tarihsel olarak şeker fabrikalarının çevrelerinde de hayvancılık faaliyetleri yürütülmüştür. Ancak, son yıllarda pancar üretiminin düşmesi nedeniyle bu bölgelerde hayvancılığın kan kaybettiği gözlenmektedir.
- Küçükbaş hayvancılık soğuk ve engebeli alanlar dışında ülkenin tamamına yayılmış durumdadır. Soğuk iklimi sevmemesi ve engebeli arazide yetiştirme zorluğu küçükbaş hayvancılığın Doğu Anadolu ve İç Anadolu'nun bazı bölümlerinde gelişimine engel olmuştur. Küçükbaş hayvancılığın en yoğun olduğu bölge İç Anadolu Bölgesi'dir.
- Besicilik faaliyetlerinde ve son yıllarda daha büyük ölçeklerde gerçekleştirilirken süt hayvancılığında halen kırsal kesimdeki küçük aile işletmelerinin ağırlığı oluşturduğu bir yapı görülmektedir. Buna bağlı olarak sektörde istihdama ilişkin kesin bir sonuca ulaşmak mümkün olmamakla birlikte, hayvancılık sektörünün 1,5 milyon kişiye istihdam sağladığı düşünülmektedir. Öte yandan, orta ve büyük ölçekte üretim gerçekleştirilen besicilik işletmelerinde 80 bin kişinin istihdam edildiği düşünülmektedir.

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

- Son 50 yıla ait rakamlar incelendiğinde uygulanan tarım ve hayvancılık politikaları ile hızlı kentleşme sürecinin Türkiye'de canlı hayvan varlığını oldukça olumsuz etkilediği görülmektedir. Ayrıca, hayvancılıkta ithal yem kullanımının artması paralelinde et fiyatlarının dünya ortalamasının oldukça üzerinde seyretmesi kırmızı ete olan talebin gerilemesine neden olmuştur.
- 1961-1982 yılları arasında gerek büyükbaş gerekse küçükbaş hayvan varlığı, dönem dönem gerilese de artma eğilimi sergilemiştir. 1982 yılında büyükbaş hayvan varlığı 17 milyonu aşarken, küçükbaş hayvan varlığı ise 69 milyona yaklaşmıştır. Bu tarihten sonra hızla gerileme eğilimine giren hayvan varlığında bu eğilim 2008-2010 döneminde nispeten tersine dönmüştür. Son üç yılda ise hayvan varlığında artış eğilimi gözlenmiştir.

Kaynak: Kaynak: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

- 2014 yılında büyükbaş hayvan varlığı bir önceki yıla göre %2 oranında azalırken, küçükbaş hayvan varlığı ise %7,7 artış kaydetmiştir.
- 2014 sonu itibarıyla Türkiye'de büyükbaş hayvan varlığı yaklaşık 14,2 milyondur. Bunun %16'sını yerli ırk sığırlar oluştururken %1'e yakın bir kısmında ise manda varlığı yer almaktadır. Kalan kısmını ise melez ve kültür sığır ırkları oluşturmaktadır. Ayrıca, toplam varlığın %40'a yakınından süt elde edilmektedir.
- Küçükbaş hayvan varlığı 2014 yılı itibarıyla 41,5 milyon adet olarak kayıtlara geçmiştir. Bunun %70'den fazlasını yerli koyun ırkları oluştururken, kalan kısmını ise merinos koyunu, tiftik keçisi ve kıl keçisi oluşturmaktadır. Sağılan küçükbaş hayvan varlığının oranı ise %47'nin üzerindedir.
- Büyükbaş hayvan sayısındaki gerilemenin, yem ve et fiyatlarında yaşanan artış nedeniyle kesilen besilik hayvanlara bağlı olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede, fiyatlardaki yüksek seviyenin sürmesi halinde hayvan varlığındaki daralmanın devam etmesi beklenmektedir.
- Et fiyatlarının hem besiciler hem de et üreticileri için kısa vadede sürdürülebilir düzeye gelebilmesi için 2015 yılı içinde 1 milyon adet canlı hayvan ithal edilmesinin gerektiği ifade edilmektedir.

HAYVANCILIK SEKTÖRÜNÜN MALİYET YAPISI

- Sağlanan tarımsal istihdamın yanı sıra yurt içi et ve süt ihtiyacının yerli üretimle karşılanması açısından önem arz eden hayvancılık sektörüne Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve çeşitli kurumlar tarafından önemli oranda destek sağlanmaktadır. Hayvancılık destekleri kapsamında 2014 yılında besiciye toplam 2,9 milyar TL tutarında ödeme yapılmıştır. 2003-2014 yıllara arasında ödenen toplam destek miktarı 15 milyar TL'nin üzerindedir. 2015 yılı için öngörülen destek miktarı ise 2,6 milyar TL'dir. Öte yandan, hayvancılığın toplam tarımsal desteklerinden aldığı payın geçtiğimiz yılların aksine azaldığı izlenmektedir. Hayvan başına verilen birçok destek için 2015 yılında tutar bazında artış yapılmamış, bazı destekler ise kaldırılmıştır. Öte yandan manda varlığının artırılmasını sağlamak amacıyla manda ve malak için destek verilmeye başlanmıştır.
- Hayvan başına ödenen doğrudan teşviklerin yanında yatırımları destekleyen "Kırsal Kalkınmayı Destekleme Programı" kapsamında yatırımların %50'sine kadarlık kısmı için hibe verilmektedir. Ayrıca AB'nin ortak tarım politikaları kapsamında aday ülkelerde Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı (IPARD) çerçevesinde tarım ve hayvancılık işletmelerine kullandığı hibe programı bulunmaktadır. Ancak, kırsal kesimde aile işletmesi niteliğindeki küçük ölçekli işletmelerin mali bünyelerinin ve kurumsal yapılarının yetersiz olması, bu tip işletmelerin söz konusu hibelerden yeterli ölçüde yararlanamamasına neden olmaktadır. Nitekim devlet destekli faizsiz krediler için dahi kredinin 1,5 katı kadar teminat gösterilmesi gerekmektedir.
- Destek mekanizmalarının da etkisiyle hayvancılık sektöründe son 10-15 yıllık dönemde ciddi bir dönüşüm yaşanmıştır. Kırsal kesimdeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin sayısı azalırken, büyük ölçekli işletmeler yaygınlaşmış; buna bağlı olarak gözle görülür bir verimlilik artışı sağlanmıştır.
- Hayvancılık sektöründe uzun yıllar geleneksel yöntemlerle üretim gerçekleştirilirken, kırsal kesim işletmelerinin giderek azalması ve büyük ölçekli firmaların sektöre girmeleri sektörde teknoloji kullanımının ve ölçek ekonomisinden faydalanabilen işletmelerin

HAYVANCILIK SEKTÖRÜNÜN MALİYET YAPISI

artmasına neden olmuştur. Bu tip işletmelerin artışı, dönem dönem yaşanan sıkıntılar karşısında sektörün kırılabilirliğini azaltmıştır.

- Hayvancılık sektöründe teknoloji kullanımını ikiye ayırarak değerlendirmek gerekmektedir. Bunlardan ilki sektörde verimliliği artırıcı etkilere sahip olan uygulamalardır. Türkiye'deki işletmelerin; süt sağımı, depolama, işleme teknolojileri, soğuk zinciri koruma gibi konulardaki teknolojik gelişmelere ayak uydurdukları izlenmektedir. İkinci sınıfta ise genetik alanındaki gelişmeler yer almaktadır. Türkiye verimlilik alanındaki teknolojik gelişmelerden faydalansa da genetik alanındaki gelişmelerde oldukça geri kalmış durumdadır. Önümüzdeki dönemde özellikle yem sektöründe tahılların genetiğine ilişkin gelişmelerin sektörün maliyetleri üzerinde belirleyici olması beklenmektedir.
- Sektöre girişlerin nispeten kolay olduğu şeklindeki genel algıya rağmen yeni kurulacak işletmeler için ciddi bir planlama gerekmektedir. Kurulacak bir işletmede yemden gübreye kadar her hususun dikkatli incelenmesi zorunlu olup, bu doğrultuda hareket etmeyen çok sayıda girişimin kısa ömürlü olduğu görülmektedir. Besicilik ile uğraşan birçok işletmenin düşük kâr marjı ile faaliyet göstermesinin ya da zarar etmesinin en önemli nedenlerinden biri kullanılan yemdir. Doğrudan ya da dolaylı yoldan yem olarak kullanılan maddelerin %40'ı ithal edilmekte ve yem maliyetlerinde kurlara bağlı dalgalanmaların öngörülememesi işletmeler için sorun teşkil etmektedir. Bundan dolayı son dönemde birçok işletme faaliyete geçmeden önce yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kendi arazilerinde ekim yapmaktadır. Bu bilincin yavaş yavaş yerleşmesine karşın, mevsiminde hasat edilen ürünün kurutularak saklanması yerine silaj⁽¹⁾ yapılması gerekmektedir. Hasadı kurutarak saklamak hem masraflı hem de kayıplı bir yöntemdir. Son dönemde silaj makinalarının yaygınlaşmasıyla silaj yapımının artmasına karşın, makine maliyetleri nedeniyle mısır silajı dışındaki

(1) Yeşil ve suca zengin yemlerin havasız ortamda süt asidi bakterileri yardımıyla fermentasyona uğratarak, yani ekşitilerek saklanmasına silolama, bu işlem sonucu elde edilen yeme de silo yemi veya silaj denir.

HAYVANCILIK SEKTÖRÜNÜN MALİYET YAPISI

tahılların silajı gelişmemiştir. Silaj yapılamadığı için protein değeri düşen tahıllar nedeniyle besilerin büyüme oranları gelişmiş ülkelere oranla düşük seviyelerde kalmıştır.

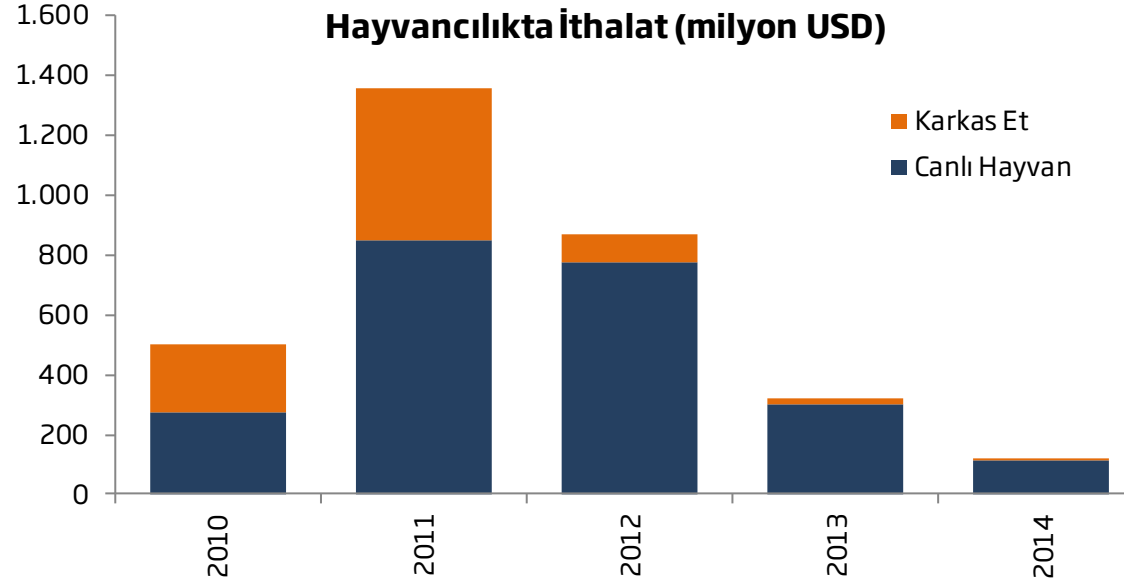
- Sektörde yüksek kârlılık oranlarına ulaşabilen işletmeler genelde en az 100 büyükbaş hayvan ile faaliyete başlayan, yüksek verimlikle çalışan, kısmen silaj yapılan yem kullanan ve yeminin büyük bölümünü kendisi üreten işletmelerdir. Bu tarz işletmeler için makine ve ekipman benzeri sabit yatırım maliyetlerinin toplam kuruluş maliyetinin yaklaşık olarak yarısına denk geldiği ifade edilmektedir.
- İşletmenin kârlılığını sürdürebilmesi için, besilerin laktasyon (süt verme)⁽²⁾ dönemlerinin iyi takip edilmesi ve belirli kalitedeki yem tedarikinin sürdürülebilir olması hayati önem taşımaktadır. Bunun yanında hayvan sağlığına ilişkin önlemlerin ihmal edilmemesi ve ortaya çıkan sorunlara hızla müdahale edilmesi kritiktir.

(2) İneklerde süt salgısının başladığı andan hayvanın kuruya çıkarıldığı zamana kadar geçen süre laktasyon dönemi olarak tanımlanır. Yaklaşık olarak 305 gün sürmektedir. Bu süreyi takiben 60 günlük kuru dönem yaşanır. Bu dönemde ineklerde meme dokularının yenilemesi, memenin sonraki laktasyon dönemine hazırlanması sağlanır. Kuru dönem ayrıca bir sonraki laktasyon dönemindeki süt verimliliğinde oldukça etkilidir.

HAYVAN SAĞLIĞI

- Hayvan sağlığını gözetmek ve buna yönelik önlemler almak besicilik yapan bir işletme için hayati önem arz etmektedir. Hayvan hastalıklarına karşı alınacak önlemler işletmeler için belli bir maliyet unsuru olmasına karşın, önlem alınmaması durumunda hayvan varlığının telef olması çok daha yüksek zararlar doğurabilmektedir.
- Gerek coğrafi yakınlık gerekse Türkiye'nin en büyük dış ticaret ortağı olmasından dolayı AB ülkelerinde ortaya çıkan hayvan hastalıkları Türk hayvancılık sektörünü de etkilemektedir. Son yıllarda AB ülkelerinde; avian influenza, şap, schmallenberg, mavi dil gibi ciddi hastalıklar görülmüştür. Bunlara ek olarak bir dönem tüm dünyada oldukça büyük zarara yol açan Bovine Spongiform Ensefalopati (BSE, deli dana) hastalığı görülmeye devam etmiştir.
- Türkiye'de ise üç gün hastalığı olarak bilinen Bovine Efemeral Fever hastalığı 2012 yılında 3000'e yakın büyükbaşın telef olmasına neden olmuştur. Anadolu'da oldukça sık görülen bir diğer hastalık ise şap hastalığıdır. Bu hastalık nedeniyle birçok hayvan pazarı satışa kapatılmıştır. Öte yandan, bu hastalık Trakya'da hiç görülmemektedir. Bundan dolayı Uluslararası Salgın Hastalıklar Ofisi (OIE) Trakya Bölgesi'ni "Aşılama ile Şap Hastalığından Ari Bölge" ilan etmiştir.
- Türkiye'de kalkınma planları ve bunlara bağlı eylem planları kapsamında koyun ve keçilerin küpelenmesi ve aşılması, avian influenza, şap ve kuduz hastalıklarının kontrolü ve yabani hayattaki kuduz hastalığına karşı oral aşılama, brusellozis ve tüberkülozis için ulusal kontrol ve mücadele stratejisinin oluşturulması projeleri yürütülmüş olup bu çalışmalardan bazıları tamamlanmış diğerleri ise halen sürdürülmektedir.

HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE İTHALAT

- 2010-2014 yılları arasında 2,4 milyar USD değerinde 1,3 milyonun üzerinde canlı büyük baş hayvan ithal edilmiştir. Yine aynı dönemde ithal edilen karkas etin⁽¹⁾ değeri ise 855 milyon USD düzeyindedir.
- Canlı hayvan ve karkas et ithalatı kısa vadede fiyat artışlarının önüne geçmede etkili olsa da, fiyat artışlarının yaşandığı her dönemde ithalat yapılması sektördeki küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri zor durumda bırakmaktadır. Bu nedenle, orta ve uzun vadede verimliliği artırıcı ve maliyetleri düşürücü başka tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Kaynak: International Trade Centre

(1) Kasaplık hayvanın kesilip baş, ayaklar, deri, kuyruk ve bütün iç organları ayrıldıktan sonra geride kalan bütün gövdesine verilen isimdir.

HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE İTHALAT

- Hayvancılık sektöründe Türkiye'nin ithalat geçmişi 1980'lerin başına uzanmaktadır. Canlı hayvan, et ve süt ürünlerinde ithalatın serbest bırakıldığı bu yıllardan itibaren yurt içi hayvan varlığında gerileme görülmeye başlamıştır. Buna ek olarak Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri'nde baş gösteren terör problemi buralarda hayvancılık faaliyetlerinin aksamasına neden olmuştur.
- 2008-2012 yılları arasında süt sektörü ile başlayan ve takip eden dönemde kırmızı et piyasasını etkileyen bir hayvancılık krizi* yaşanmış, bu krizin bir sonucu olarak da kırmızı et fiyatlarında ani yükselişler görülmüştür. Nisan 2010 itibarıyla et fiyatlarında yaşanan yıllık artış %80'i aşmış, fiyatlarda geline seviye sonrası talepte görülecek azalmanın sektörde rekabet gücü düşük kimi işletmelerin faaliyetlerini olumsuz etkileyeceği ve fiyatların bu seviyesinin sürdürülebilir olmadığı düşüncesiyle söz konusu tarihte alınan kararlar dönemin Et ve Balık Kurumu'na⁽¹⁾ kırmızı et ve canlı hayvan ithal etme yetkisi verilmiştir.
- İthalat kapsamında öncelikle kasaplık canlı hayvan ithal edilmiş, bunu takiben besilik dana ithalatı yapılmıştır. Ancak, Mayıs-Eylül 2010 arasında ithal edilip piyasaya sürülen birçok hayvana rağmen et fiyatlarının düşmemesi üzerine karkas et de ithal edilmeye başlanmıştır.
- 2013 yılının başından bu yana artış eğiliminde olan et fiyatlarının önüne geçmek maksadıyla 16 Eylül 2014 tarihinde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından besilik sığır ithalatı yapılacağı açıklanmıştır. Hayvancılık Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan talimatnameye göre sadece besilik erkek sığır ithal edilebilecek, sütçü ırkların ithalatına ise izin verilmeyecektir. Ayrıca ithal edilecek sığırın 12 aydan küçük ve 300 kilodan hafif olması gerekmektedir. İlk aşamada yerli üreticiyi mağdur etmemek adına en az 100 hayvanı olan besicilerin bu uygulamadan hayvan sayısının %40'ı oranında yararlanabileceği açıklanmıştır.

(1) *Bugünkü adıyla Et ve Süt Kurumu*

(*) *Söz konusu krize ilişkin detaylı bilgi sayfa 20'de yer almaktadır.*

HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE İTHALAT

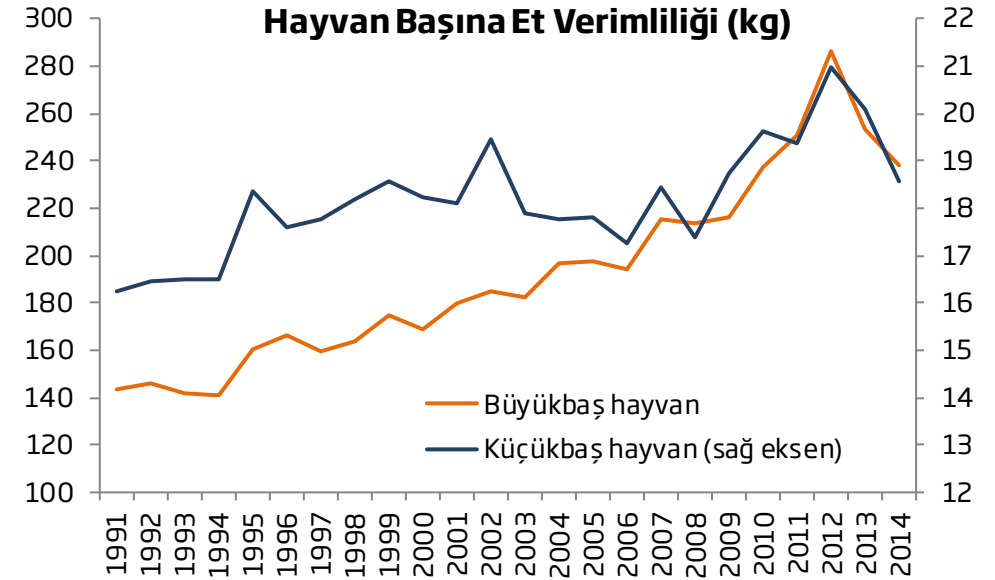
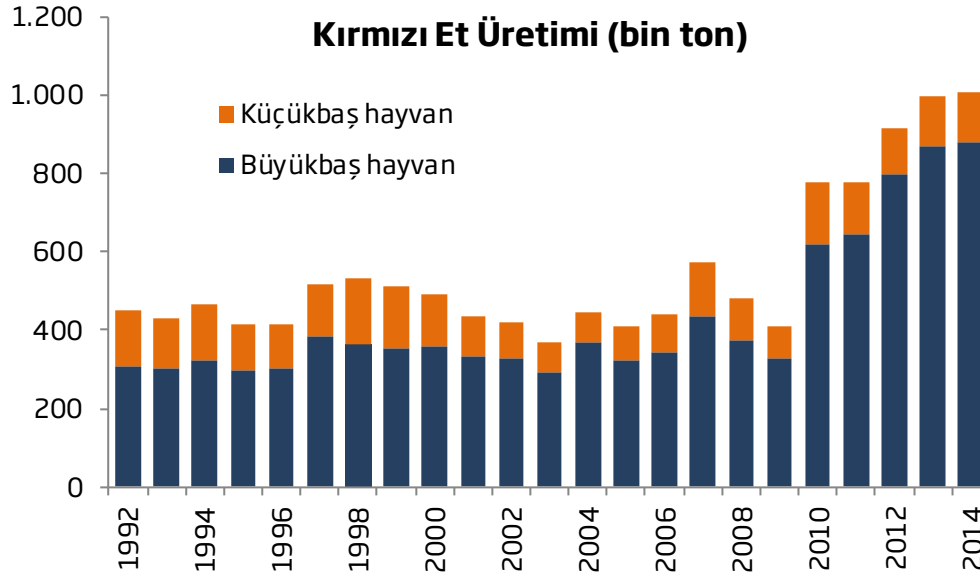
- 5 Mart 2015 tarihi itibarıyla %40 olan sınır %100'e çekilmiştir. Ayrıca, entegre bir tesis ya da Et ve Süt Kurumu ile sözleşme yapmak kaydıyla 100 hayvan sınırı da kaldırılmıştır.
- Uygulamaya alınan ithalat düzenlemelerinin kısa vadede fiyatları düşürebilecek olmakla beraber orta ve uzun vadede büyük ölçeklerde üretim gerçekleştirmeyen yerli besicileri olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Sektörde bu anlamda uzun vadeli planlama ve politikaların eksikliği yatırım ortamını da olumsuz etkilemektedir.
- Rusya'nın AB ülkeleri , ABD, Avustralya, Kanada ve Norveç'e ambargo uygulaması ile birlikte bu ülkenin peynir ithalatı için Türkiye'ye yönelmesi gündemdedir. Diğer taraftan Türkiye'nin Rusya'ya süt ürünleri ihraç edecek olmasının dengesi zaten bozulmuş olan süt üretimi sektörünü daha da kötü etkileme ihtimali bulunmaktadır. Zira dış ticaret kapasitesi oldukça sınırlı olan sektörde süt ithal edilmeksizin Rusya pazarından pay elde etmek kolay görünmemektedir.
- Bu çerçevede hayvan ithalatının yanı sıra önümüzdeki dönemde süt ithalatının da gündeme gelmesi beklenmektedir.
- Rusya pazarına muhtemel ihracat artışının hayvancılık sektörüne olumsuz etkilerinin önüne geçilmesi amacıyla ithal edilecek sütün Dâhilde İşleme Rejimi (DİR) kapsamına alınacağı ve yurt içi pazara girmeyeceği ifade edilmekle birlikte, ithalatla birlikte piyasada dengelerin önemli ölçüde değişeceği düşüncesi de dile getirilmektedir. Daha önce DİR kapsamında ithal edilen birçok ürünün iç piyasaya sunulduğu görülmüş, buna bağlı olarak da mısır, buğday, bitkisel yağ gibi birçok üründe yerli üretici oldukça olumsuz etkilenmiştir. Süt ithalatında da benzer bir tablo yaşanmasının çiğ süt üreticisini olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.

III. ETKİLEŞİM İÇİNDE OLUNAN SEKTÖRLER

ETKİLEŞİM İÇİNDE OLUNAN SEKTÖRLER

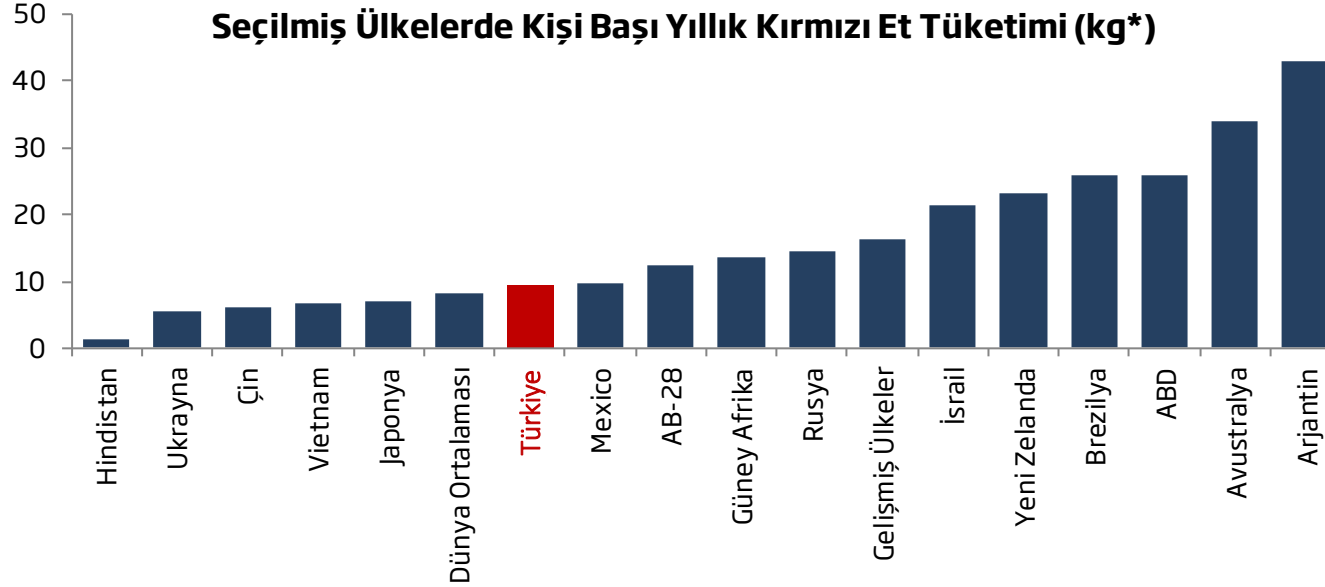
- Hayvancılık sektörü et ve et ürünleri ile süt ve süt ürünleri sektörlerine girdi sağladığı gibi yem sektörünün ürünlerini de girdi olarak kendi üretiminde kullanmaktadır. Bu dört sektörün herhangi birisinde görülen bir sorun diğer ilgili sektörleri de etkileme potansiyeline sahiptir. Ortaya çıkan sorunların kısa vadede çözülemediği durumlarda ise tüm bu sektörleri ilgilendiren krizlerin yaşanması gündeme gelmektedir.
- 2008 yılında çiğ süt tavan fiyatının düşürülmesi ve süt üreticisine verilen teşviklerin azaltılması süt besiciliği yapan işletmeleri olumsuz etkilemiştir. Süt üretiminden zarar eden işletmeler et fiyatlarının da yüksek seyrettiği bu konjonktürde süt hayvanlarını kesime göndermişlerdir. Bu dönemde kesilen hayvanların büyük bölümünün damızlık olmasından dolayı ilerleyen yıllarda hayvan varlığında düşüş yaşanmış, akabinde de hayvancılık sektörünün tüm paydaşlarını etkileyen ve oldukça uzun süren bir kriz yaşanmıştır.
- 2008 yılında başlayan krizden en çok besicilik ve et ürünleri üreticileri etkilenmiştir. Bu süreçte kesilen yüzbinlerce damızlık süt hayvanının yerlerine yenilerinin konması için ise 3 milyar USD'den fazla dövizin ülke dışına çıktığı vurgulanmaktadır.
- Mevcut durumda süt ürünleri üreten sanayi işletmelerinin talebinde herhangi bir azalma olmamasına karşın, yurt içinde ve yurt dışında ekonomik aktiviteye ilişkin belirsizlik ve kurlarda yaşanan dalgalanmalar, gerek et ve süt sanayicisini gerekse hayvancılık sektörünü tehdit etmektedir. Döviz kuru artışları da ithal edilen yem üzerinden sektörde maliyetleri artırmaktadır.

KIRMIZI ET SEKTÖRÜ

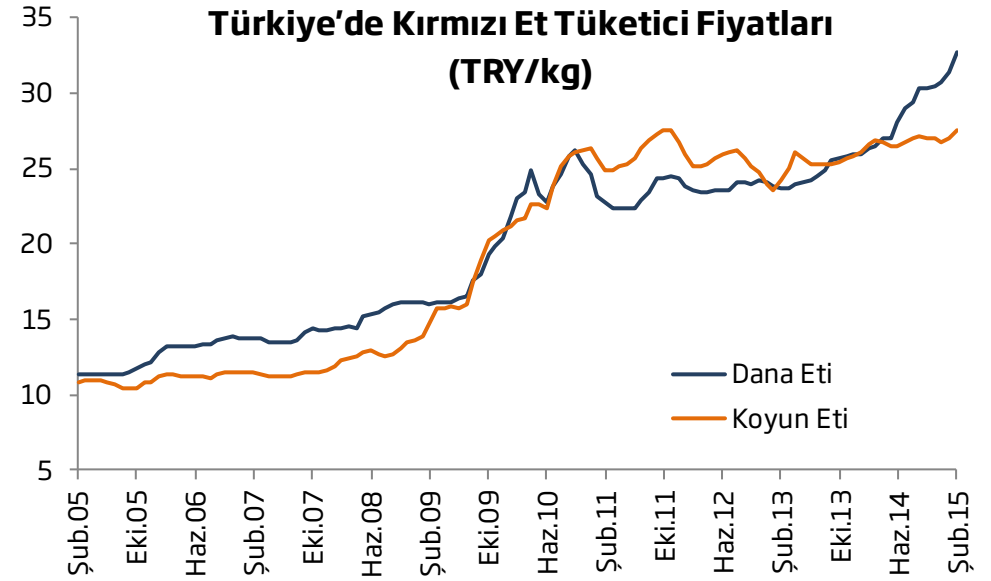
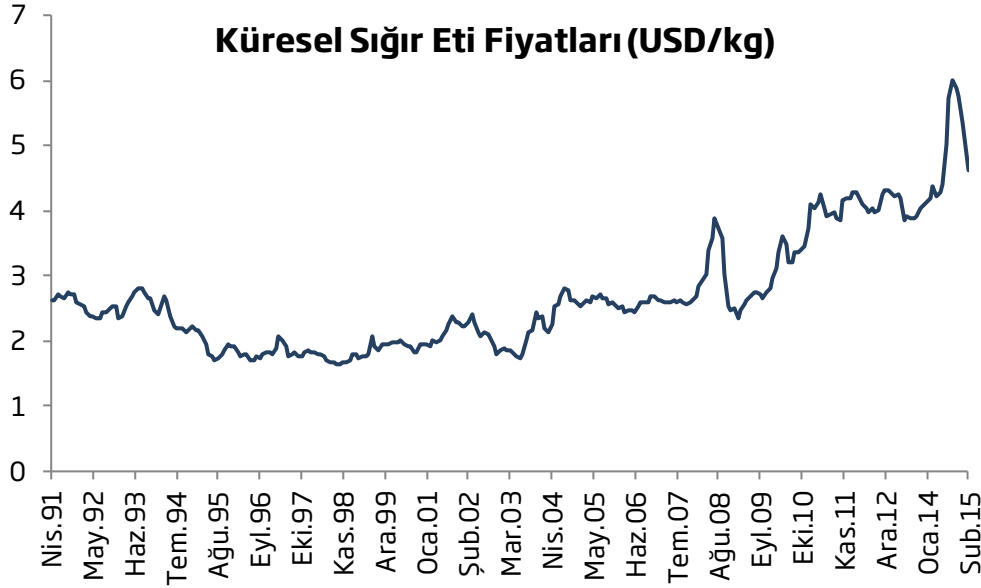
- 2014 yılında yurt içinde 1 milyon tonun üzerinde kırmızı et üretimi gerçekleştirilirken bunun %13'e yakın kısmını küçükbaş hayvan eti oluşturmaktadır. Son 20 yıllık dönemde hayvan başına verimliliğin yükselmesine bağlı olarak kesilen hayvan adedinde büyük değişimler olmamasına karşın üretilen et miktarı ciddi oranda artmıştır. 1993 yılında büyükbaş hayvan başına et üretimi 142 kg, küçükbaş hayvan başına ise 16 kg iken 2014 yılı itibarıyla üretim sırasıyla 237 kg ve 18 kg olarak kaydedilmiştir. Öte yandan, son 2 yılda verimlilikte yaşanan düşüş dikkat çekmektedir.

KIRMIZI ET SEKTÖRÜ

- Türkiye’de kırmızı et tüketimi gelişmiş ülkelerin oldukça gerisinde kalmaktadır. ABD’de kişi başı kırmızı et tüketimi yıllık 26 kg, AB ülkelerinde ise 13 kg seviyesindeyken bu rakam Türkiye için 10 kg düzeyindedir. Söz konusu ülkelerde sığır eti yaygın olarak tüketilirken, koyun etine olan talep oldukça düşük seviyelerdedir. Türkiye’de ise tüketilen kırmızı et içinde koyun etinin payı diğer ülkelere oranla oldukça yüksektir. Önümüzdeki 10 yıllık dönemde gelişmiş ülkelerde ve dünya genelinde kişi başı tüketimin yatay seyredeceği öngörülmürken, Türkiye’de yıllık kişi başı tüketimin 12 kg’ye ulaşması beklenmektedir.

KIRMIZI ET SEKTÖRÜ

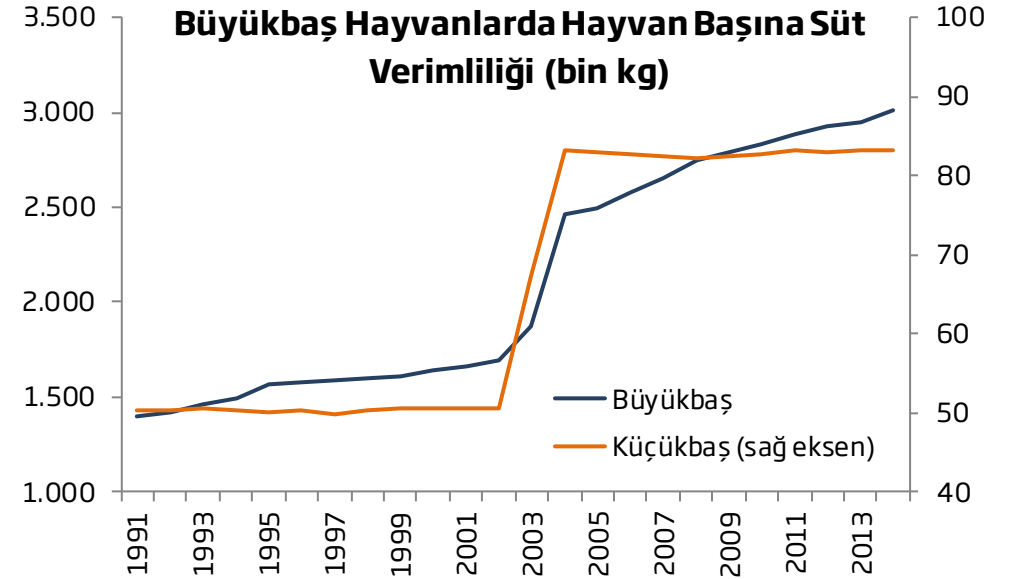
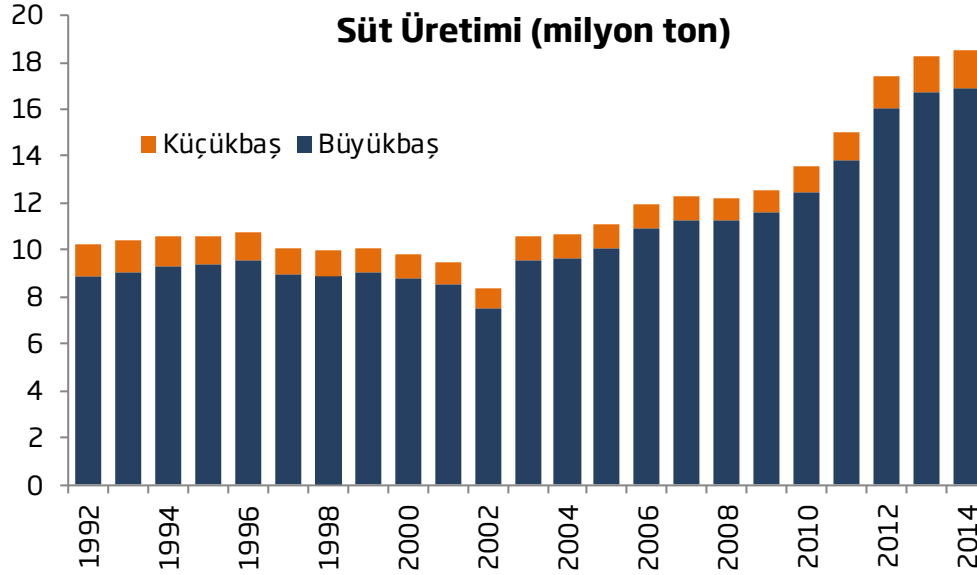
- Dünyada 2007 yılının sonlarında yükselmeye başlayan et fiyatlarında yaklaşık 9 ay süren hızlı bir artış yaşanmıştır. 9 ayın ardından düşen fiyatlar, takip eden yıllarda tedrici bir şekilde artmaya devam etmiş ve 4 USD/kg seviyelerinde bir platoya oturmuştur. 2013 yılının ikinci yarısından başlayarak fiyatların yeniden hızlı bir şekilde artmaya başladığı izlenmekte olup özellikle 2014 yılı Mayıs ayından itibaren fiyat artışındaki ivmelenme dikkat çekmektedir.
- 2014 yılının son çeyreğinden itibaren ise küresel et fiyatları gerileme eğilimine girmiştir. Ancak, arz/talep dengesizliğine ve kurda yaşanan artışlara bağlı olarak bu eğilim yurt içine yansımamıştır.

Kaynak: World Bank, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

KIRMIZI ET SEKTÖRÜ

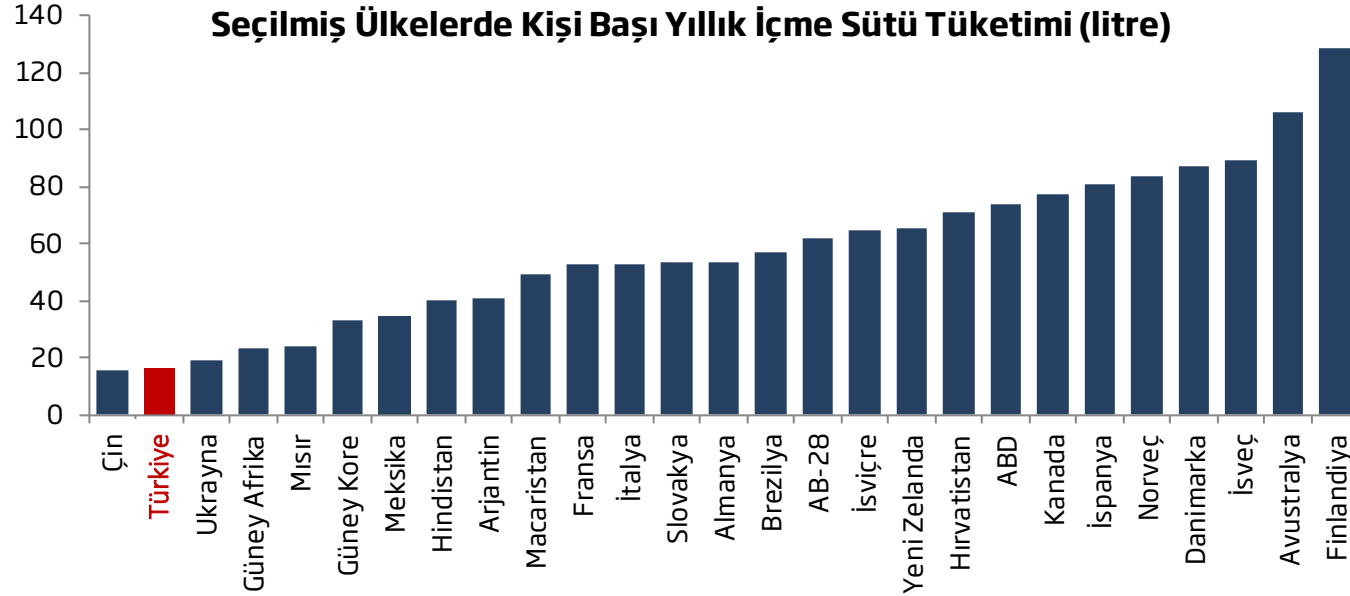
- Hayvancılık sektöründe ithalata yönelik atılan adımlar besiciler için orta ve uzun vadede olumsuz olarak değerlendirilirken, bu durumun kırmızı et üreticileri için olumlu olacağı düşünülmektedir. Hayvan ithalatı için entegre tesislerle sözleşme yapılmasının gerekliliği et fiyatlarını yönlendirmede et üreticisinin elini güçlendirmiştir.
- Kırmızı ette ve dolayısıyla et ürünlerinde fiyatların artmasının talebi azaltması paralelinde kapasite kullanım oranında gerileme kaydedilirken, küçülen ölçek nedeniyle birçok firma zarar etmeye başlamıştır. Et ithalatının fiyatları aşağı çekememesi halinde önümüzdeki dönemde birçok işletme iflas riskiyle karşı karşıya kalabilecektir.
- Önümüzdeki dönemde hayvan ithalatına ilişkin gelişmelerin ve et fiyatlarının seyrinin kırmızı et ve et ürünleri sektöründe faaliyet gösteren firmalar açısından belirleyici olması beklenmektedir.

SÜT SEKTÖRÜ

- 90'lı yıllarda yatay seyreden süt üretimi, 2000'li yılların başında gerileme eğilimine girmiş, ancak bu tarihten sonra süt üretim teknolojilerinde yaşanan olumlu gelişmeler paralelinde sağılan hayvan sayısındaki azalışa rağmen yükselişe geçmiştir. 2014 yılında süt üretimi yıllık bazda 18,5 milyon tona ulaşmıştır. Ayrıca 6-7 milyon ton seviyesinde de kayıt dışı süt üretimi olduğu tahmin edilmektedir.

SÜT SEKTÖRÜ

- Türkiye’de yıllık kişi başı süt tüketimi 16 litre seviyesinde kalırken, bu rakam ABD’de 74 litre, AB ülkelerinde ise 62 litre düzeyinde seyretmektedir. Süt ürünleri tüketiminde dünya ortalamasının üzerinde olan Türkiye, gelişmiş ülkelerdeki tüketimin oldukça gerisinde kalmaktadır. Hem yurt içinde, hem de Ortadoğu’daki muhtemel ihracat pazarlarında süt ve süt ürünleri tüketiminin gelişmiş ülkelerin oldukça gerisinde kalması, sektörde büyüme potansiyeline işaret etmektedir.

SÜT SEKTÖRÜ

- Avrupa Birliği'nde inek sütü üretiminde stok fazlası oluşmaması için konulan kotalar 1 Nisan 2015 tarihi itibarıyla kaldırılmıştır.
- AB ülkelerinde son yıllarda süt ve süt ürünleri tüketimi yatay seyretse de söz konusu ürünlere olan talep küresel bazda artış eğilimindedir. Halihazırda peynir başta olmak üzere birçok süt ürününde lider konumda olan AB'nin, kotaların kalkması ile birlikte dünya ticaretinden daha faz pay alacağı düşünülmektedir.
- 5 yıllık dönemde bölgede süt üretiminin %50 civarında artacağı tahmin edilirken, AB'nin küresel piyasada daha agresif ve rekabetçi politika izleyeceği tahmin edilmektedir. Nitekim, son aylarda üretim kapasitesinin artırılması amacıyla 1,5 milyar euroyu aşan yatırım gerçekleştirilmiştir.
- Kotaların kaldırılması ile birlikte AB'de üretimde artış yaşanması, üretimde yüksek ithal girdiye bağımlı olan Türkiye gibi rekabet düzeyi düşük birçok ülkeyi olumsuz etkileyebilecektir. Bu çerçevede, süt ve süt tozu fiyatlarının gerilemesi beklenirken, bu durumun yurt içinde çiğ süt üreticisini olumsuz etkilemesi, sütü girdi olarak kullanan süt sanayicisini ise olumlu etkilemesi öngörülmektedir.
- Türk süt üreticilerinin ve sanayicilerinin rekabet edebilmeleri için teşvik ve destek paketlerinin yeniden düzenlenmesi gerekirken, başta yem olmak üzere girdi maliyetlerinin düşürülmesi sektörde üretim ve yatırımların sürekliliği için önem arz etmektedir.
- 16 Nisan 2015 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Çiğ Sütün Sözleşmeli Usulde Alım Satımına İlişkin Yönetmelik" ile çiğ süt alımında sözleşme zorunluluğu getirilmiştir. Buna göre çiğ süt alımı için en az 6 ay en fazla 1 yıllık süreler için sözleşme yapılması gerekmektedir. Düzenlemeyle sözleşmelerde fiyat belirtilmesinin zorunlu tutulmasının, spekülasyon kaynaklı fiyat hareketlerinin azalmasını sağlayacağı öngörülmektedir. Ayrıca, sözleşme koşullarına göre süt üreticisine yem verildiği durumlarda süt/yem paritesinin 1,3 değerinin altında olamayacağı düzenlenmiştir.

YEM SEKTÖRÜ

- Sektörde kullanılan hammaddelerin yaklaşık %25-30'u ithal edilmekte olup 2012-2013 yıllarında toplam 4 milyar USD'nin üzerinde hammadde ithalatı gerçekleştirilmiştir. İthalatın yüksek seyretmesi, yem sektörünün ve buna bağlı olarak da hayvancılık sektörünün kurda yaşanan değişimlerden ve dünya yem fiyatlarından etkilenmesine neden olmaktadır. Yurt içinde hububat fiyatlarının küresel piyasalara kıyasla daha yüksek olmasının sektörü olumsuz etkilediği ve ithal hammadde kullanımını zorunlu hale getirdiği belirtilirken, bu ürünlerin ithalatına uygulanan yüksek vergilerin sektörde üretim artışını yavaşlattığı ifade edilmektedir.
- Sektör kalite bakımından AB ülkelerine yakın üretim gerçekleştirmesine karşın gerek yurt içinden gerekse yurt dışından sağladığı hammaddenin yüksek maliyeti sebebiyle rekabet konusunda sıkıntı yaşamaktadır. Ayrıca sektörün enerji maliyetinin yüksek oluşu da dikkat çekmektedir. Bu sebeplerden dolayı sektörün ihracatı oldukça düşük seviyelerdedir. Hâlihazırda gerçekleştiren ihracatın da % 85'ten fazlası Irak ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne gerçekleştirilmektedir.

YEM SEKTÖRÜ

- Türkiye’de 4 fabrika ile 1960 yılında faaliyete geçen yem sanayiinde hâlihazırda 450’nin üzerinde fabrikada üretim gerçekleştirilmektedir. Kurulduğu yıllardan bu yana yüksek talep paralelinde üretim kapasitesini sürekli olarak artıran sektörün yıllık üretim kapasitesi 15 milyon tonun üzerindedir. Büyükbaş hayvancılıkta ve yüksek ihracat potansiyeli taşıyan kanatlı hayvancılıkta son yıllarda görülen iyileşmeler yem sanayiine olumlu yansımaktadır.
- Sektörde üretimin %55’i büyükbaş hayvanlara yönelik iken, kanatlı hayvanlar için üretilen yem miktarı toplam üretimin %41’ine karşılık gelmektedir. Üretimin %4’lük kısmı ise balık yemi, evcil hayvan yemi ve at yemi olarak ayrılmıştır. Üretimdeki artışın önemli bir kısmı büyükbaş hayvan yemleri üretimindeki artışlardan kaynaklanmaktadır.
- Yıllar itibarıyla üretimini artıran Türkiye’nin dünya üretiminden aldığı pay da bu paralelde artmıştır. Türkiye, 2000 yılında dünya yem üretiminde %1’lik paya sahipken, bu oran 2012 yılında %1,7’ye yükselmiştir. Türkiye’nin dünya yem üretimindeki payının 2023 yılı itibarıyla %2,5’e ulaşacağı öngörülmektedir. Hâlihazırda AB’deki üretimin %10’unu gerçekleştirmekte olan Türkiye’nin buradaki payının da 2023 yılında %16’ya yükseltilmesi hedeflenmekte olup önümüzdeki dönemde Avrupa’nın en büyük üreticisi olması beklenmektedir. Öte yandan yem üretiminde kâr marjının oldukça düşük düzeyde olduğu ifade edilmektedir.
- Sektörde kullanılan hammaddeler arasında arpa, buğday ve mısır en önemlileridir. Yurt içinde söz konusu ürünlerin üretiminde görülen dalgalanmalar sektörü olumsuz etkilemektedir. Ancak son yıllarda bu ürünlerin üretiminde yakalanan kısmi istikrar ve tarımsal ürünlere verilen devlet destekleri yem sanayinin hammadde ihtiyacını daha rahat karşılamasını sağlamış ve maliyet yapısına olumlu yansımıştır.

IV. ONUNCU KALKINMA PLANI ÇERÇEVESİNDE HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

ONUNCU KALKINMA PLANI ÇERÇEVESİNDE HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

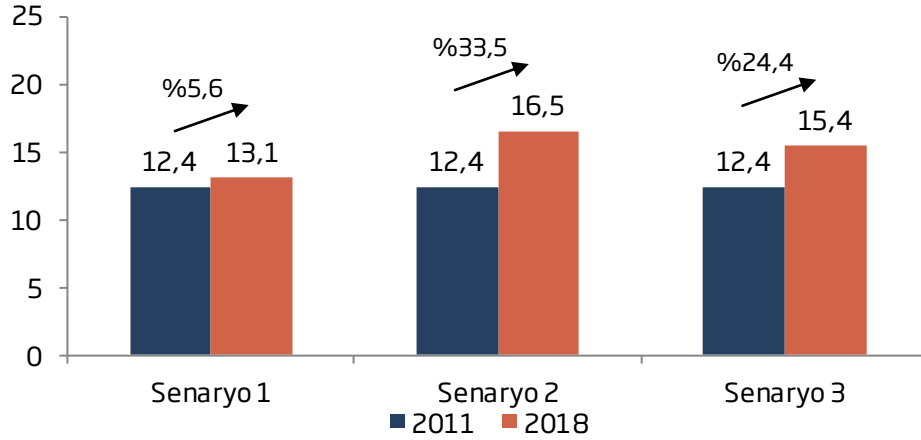
- 2014-2018 dönemini kapsayan ve Temmuz 2013'te kabul edilen Türkiye'nin onuncu 5 yıllık Kalkınma Planı'nda hayvancılık sektörü için yapılan tespitlerden ve konulan hedeflerden bazıları aşağıda listelenmektedir:
 - ◇ Türkiye'de hayvancılık işletmeleri genelde küçük ölçekli olup yem bitkileri üretimi ile çayır ve meraların korunma ve ıslahı yetersiz, suni tohumlama sayısı uluslararası ortalamaların altında ve hayvan hareketleri ile hayvan sağlığına yönelik önlemler yeterlilikten uzak bir durumdadır. Bu bağlamda, Plan döneminde hayvancılık desteklemeleri miktar ve çeşit olarak artırılmış ve bölgesel projeler uygulamaya konulmuş, bu destekler son yıllarda et ve süt üretiminde artış getirmiştir. Diğer taraftan, aynı dönem içerisinde et üretiminde arz açığı doğuran gelişmeler ve tüketim artışı et fiyatlarında dalgalanmalara neden olmuş ve bu kapsamda 2010 yılında başlatılan kasaplık canlı hayvan ve et ithalatı azalarak da olsa devam etmiştir.
 - ◇ Hayvancılıkta etçi tip sığır ve koyun yetiştiriciliğinin geliştirilmesine ağırlık verilecek, bölgesel programların uygulanmasına devam edilecektir.
 - ◇ İşletme Odaklı Koruyucu Veteriner Hekimlik Sistemi ile hayvan refahını içerecek şekilde tek sağlık politikası hayata geçirilecektir.
 - ◇ Çayır ve mera alanlarının tespit, tahdit, tasnif ve ıslah çalışmaları hızlandırılarak daha etkin ve verimli kullanımı sağlanacak, yem bitkisi ihtiyacı üretim ve ürün çeşitliliğindeki artışla karşılanacaktır.

ONUNCU KALKINMA PLANI ÇERÇEVESİNDE HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

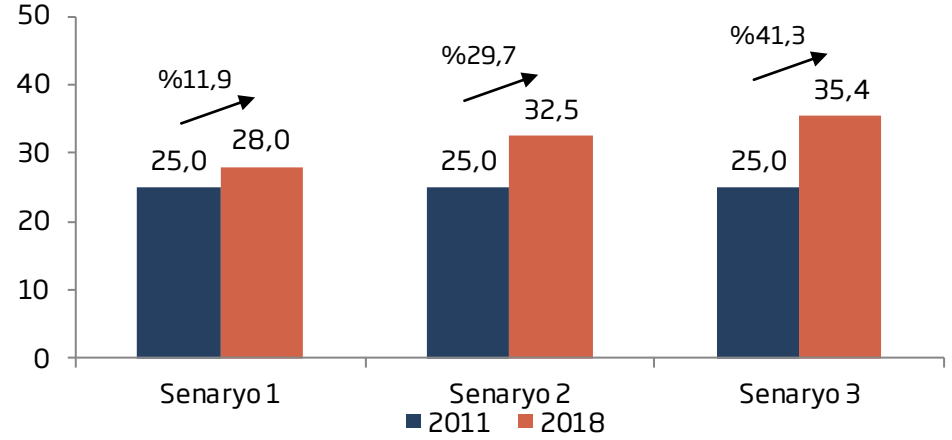
- Onuncu Kalkınma Planı'nın kabulünü takiben yayımlanan Özel İhtisas Komisyonu raporunda hayvancılık sektörüne ilişkin 2018 yılsonu hedeflerine de yer verilmiştir.
- Hedeflerin belirlenmesi amacıyla 3 farklı senaryo hazırlanmıştır:
 - ◇ Senaryo 1: Komisyon üyelerine uygulanan anket doğrultusunda hazırlanmış, komisyon görüşünü yansıtmaktadır.
 - ◇ Senaryo 2: Milli gelir ve nüfustaki artış paralelinde hesaplanan talep miktarlarını karşılamak için gerekli olan üretime göre belirlenmiştir. Bu senaryoda verim seviyeleri ile keçi, koyun ve sığırdaki farklı genotiplerin toplam popülasyondaki paylarının sabit kaldığı varsayılmıştır. Senaryonun temelini 2018 yılı için hesaplanan süt talebi oluşturmakta olup, süt üretiminin 2018 yılında talebi tam olarak karşılayacağı varsayılmış ve bu üretim için gerekli hayvan varlığı üzerinden kırmızı et üretimi hesaplanmıştır.
 - ◇ Senaryo 3: Hem hayvan varlığının hem de verimin arttığı varsayılmıştır. Ayrıca, senaryo karar mekanizmaları ile politika yapıcılara öngörü olması amacıyla hazırlanmıştır.
- Komisyon raporunda en iyimser ve gerçekleşmesi en olası senaryonun "Senaryo 3" olduğu ifade edilmektedir. Rapor 2011 verilerine dayandığından ve bu tarihte hayvancılık sektöründe krizin etkileri devam ettiğinden hayvan varlığı konusunda öngörülerin nispeten zayıf kaldığı hatta, 2014 yılı itibarıyla 2018 hayvan varlığı öngörülerinin aşıldığı görülmektedir. 2018 yılında hayvan varlığı konusundaki hedeflerin gerçekleşme olasılığı oldukça yüksekken, verimlilik konusunda ise politika yapıcılar tarafından yapısal değişimlere gidilmesi hedeflerin tutturulmasında önem arz etmektedir.

ONUNCU KALKINMA PLANI ÇERÇEVESİNDE HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

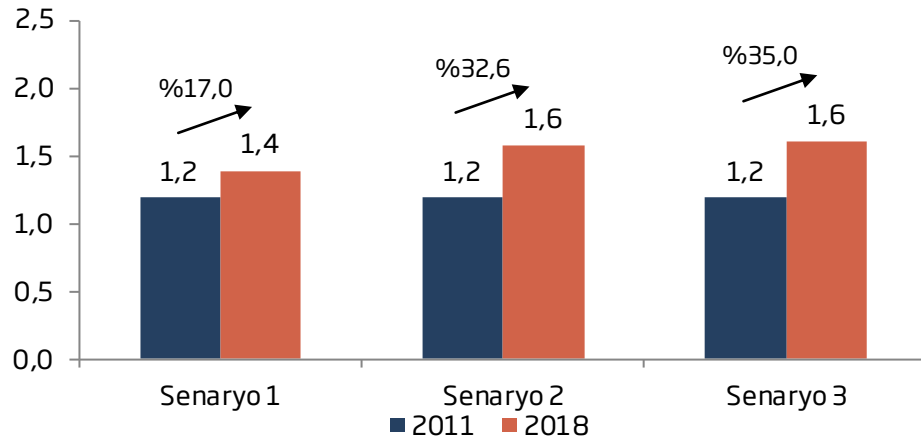
Sığır Varlığı (milyon adet)

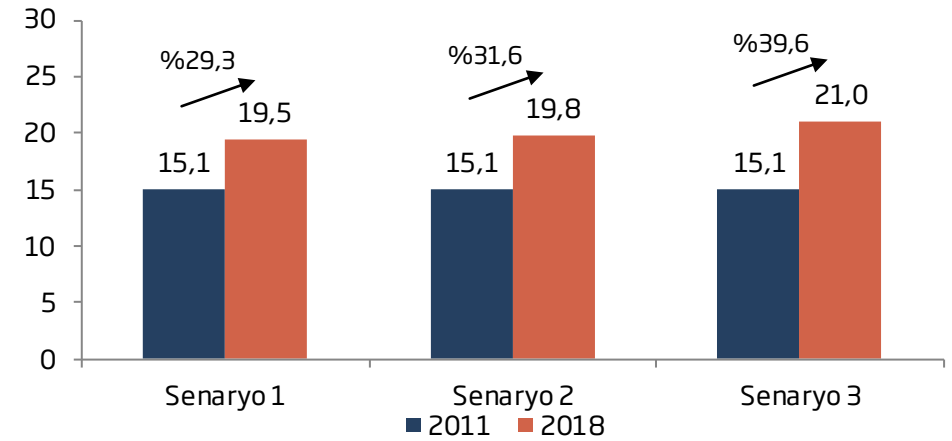
Koyun Varlığı (milyon adet)

Kırmızı Et Üretimi (milyon ton)

Süt Üretimi (milyon ton)

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu

V. 2015 BEKLENTİLERİ

2015 BEKLENTİLERİ

- Hayvancılık sektöründe canlı hayvan ve karkas et ithalatına yönelik atılacak adımların önümüzdeki dönemde sektörün performansı üzerinde etkili olması beklenmektedir. Halihazırda sadece besilik canlı hayvan ithalatına izin verilmesine karşın, yakın zamanda kasaplık hayvan ve karkas et ithalatının da gündeme geleceği düşünülmektedir. Tüm bu adımlar et fiyatlarının düşürülmesine yönelik olmakla birlikte entegre tesis olarak faaliyet göstermeyen besicilerin bu adımlardan olumsuz etkileneceği öngörülmektedir. Kırmızı eti girdi olarak kullanan kırmızı et üreticilerinin ise maliyetleri düşeceğinden olumlu etkilenmesi beklenmektedir.
- Rusya'nın çeşitli ülkelere uyguladığı ambargo sonrasında bu ülkenin peynir ithal ettiği pazarları çeşitlendirme ihtiyacı doğmuştur. Bu çerçevede, Türkiye'nin Rusya'ya peynir ihraç etmesi gündeme gelmesine karşın, dış ticaret kapasitesi oldukça sınırlı olan sektörde süt ithal edilmeksizin Rusya pazarından pay elde etmek kolay görünmemektedir. Hayvan ithalatının yanı sıra önümüzdeki dönemde süt ithalatının da gündeme gelmesi beklenmektedir. AB'de kotaların kaldırılması sonrasında artacak olan süt üretiminin yurt içindeki hammadde ihtiyacının önemli bir kısmını karşılayabileceği ifade edilmektedir.
- Kotaların kaldırılması ile birlikte AB'de üretimde artış yaşanması, üretimde yüksek ithal girdiye bağımlı olan Türkiye gibi rekabet düzeyi düşük birçok ülkede çiğ süt üreticisini olumsuz etkileyebilecektir. Bu çerçevede, süt ve süt tozu fiyatlarının gerilemesi beklenirken, bu durumun yurt içinde çiğ süt üreticisini olumsuz etkilemesi, sütü girdi olarak kullanan süt sanayicisini ise olumlu etkilemesi öngörülmektedir.
- Mevcut durumda süt ürünleri üreten sanayi işletmelerinin talebinde herhangi bir azalma olmamasına karşın, yurt içinde ve yurt dışında ekonomik aktiviteye ilişkin belirsizlik ve kurlarda yaşanan dalgalanmalar, gerek et ve süt sanayicisini gerekse hayvancılık sektörünü tehdit etmektedir. Et fiyatlarının küresel ölçekte halen yüksek düzeyde bulunmakla birlikte son aylarda bir miktar gerilediği izlenmektedir. Ancak yurt içinde, yükselen fiyatların et, süt ve hayvancılık sektörlerinde arz-talep dengesini bozması nedeniyle fiyatların yükselişini sürdürdüğü izlenmektedir.

2015 YILI MAKROEKONOMİK BEKLENTİLER

	2014	2015 (T)
Reel Büyüme (%)	2,9	3,5
Cari Açık/GSYH (%)	5,7	5,1
DİBS Faizi (%)	9,76	8,00
TÜFE (% , yılsonu)	8,17	6,5 - 7,0

(T): Tahmin

Makroekonomik Değişkenlerin Sektör Üzerinde Beklenen Etkileri

İç
Talep

Döviz Kuru
Gelişmeleri

Faiz
Oranları

AB
Ekonomisi

MENA
Ekonomisi

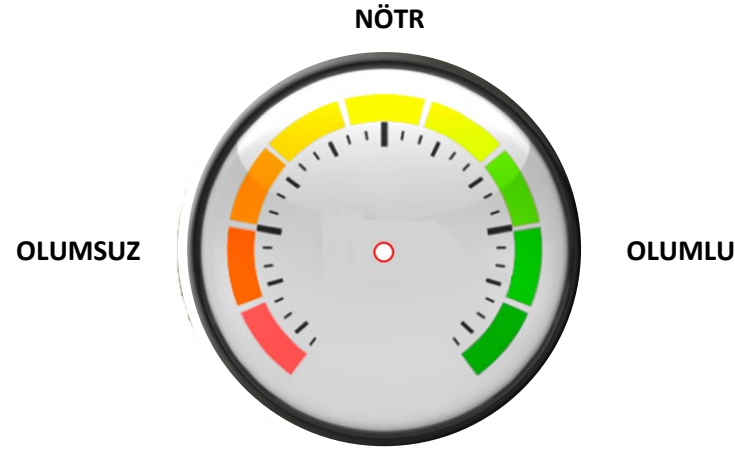

Tarımsal
Ürün
Fiyatları

Küresel Et
Fiyatları

EK - I: ETKİ SKALASINA İLİŞKİN AÇIKLAMA

Başlıca makroekonomik değişkenlerin ilgili sektör üzerinde önümüzdeki döneme ilişkin olarak beklenen olumlu veya olumsuz etkileri görsel olarak ifade edilmiştir.

Göstergelerin incelenmesinde, belirtilen beklentinin makroekonomik değişkenin kendisi ile değil, bu değişkenin sektöre muhtemel etkisiyle ilgili olduğu dikkate alınmalıdır. Buna ilave olarak, belirli bir makroekonomik değişkenin sektöre etkisinden bahsederken bu etkinin tek bir performans göstergesine özgülenmesinden çok, daha genel bir yaklaşım esas alınmıştır. Bu çerçevede olumlu veya olumsuz yöndeki etki kârlılıktaki, cirodaki, finansman giderleri ve diğer maliyetlerdeki, pazar gelişmelerindeki etkilere veya bunların bileşimlerine işaret edebilmektedir.

YASAL UYARI

Bu rapor Bankamız uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır ve hiçbir şekilde finansal enstrümanların alım veya satımı konusunda tavsiye veya finansal danışmanlık hizmeti sağlanması olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer verilen görüş ve değerlendirmeler, hiçbir şekilde Türkiye İş Bankası A.Ş.'nin kurumsal yaklaşımını yansıtmamakta olup, raporu kaleme alan uzmanların kişisel görüş ve değerlendirmeleridir. Türkiye İş Bankası A.Ş. bu raporda yer alan bilgi, görüş ve değerlendirmelerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. Türkiye İş Bankası A.Ş. bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Türkiye İş Bankası A.Ş. hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir.

İşbu rapor üzerinde Bankamızın telif hakkı olup, Bankamızın yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.